

Válogatás

a dobrudzsai török népek folklórából

ÖKRÖSNÉ BARTHA JÚLIA

A török népek folklórja méltán tarthat számot a magyar olvasók érdeklődésére. Kiváltképpen most, amikor erőteljesebb a rokon népek történelmi, irodalmi, nyelvi és más kulturális párhuzamainak kutatása.

Dobrudzsa az Al-Duna és a Fekete-tenger között terül el. Területének egy része ma Romániához, más része Bulgáriához tartozik. Óslakosságát feltehetőleg török—tatár népek alkották. A helynevek kivétel nélkül török eredetűek, ahol szláv neveket találunk, annak török megfelelője is él.

A 11. századtól Kelet felől meginduló népmozgások következtében kerültek Dobrudzsa területére azok a török népcsoportok, melyek eredetéről vázlatos ismereteink vannak, számszerű létükről pedig csak hozzávetőleges adatok állnak rendelkezésünkre. A történelem embertpróbáló viharai asszimilációra kényszerítették többségüket. Maradékuk léte, kultúrája mégis fontos számunkra, mert erős rokonságot mutat a magyar népi kultúrával. Figyelemre méltó csoportjuk az oguzok leszármazottjai. Az oguzok történelmi szerepét a szeldzsukok, majd az oszmán törökök vették át. A terület jelentős részét lakják ma is az Oszmán birodalom idején Anatóliából áttelepített szeldzsuk néptörzsek utódai. Az oguz nyelvű csoportjába tartozó a gaguz, hozzávetőlegesen 200 ezren beszélnek, részben Dobrudzsa területén. A 9. századtól ismert kipszak-török népek közé tartoztak a magyar történelemben oly jelentős szerepet játszó besenyők és kunok. E népek nagy része a mongol hódítások idején került mai lakhelyére. Leszármazottjaikat Dobrudzsában is megtaláljuk. A Dunától délre lakó tatárok ősei a 11. században települtek át a Krim-félszigetről. Három származási csoportjuk különíthető el: a csongarok a krími nomád állattenyésztő tatárok leszármazottjai, a tatok a hajdani krími tatár kánság kaukázusi eredetű földműves és kereskedő népességének, a nogajok a kánság dél-ukrajnai részén élő nogaj-tatárok utódai. A nogaj nyelvet hozzávetőlegesen 70 ezren beszélik, kisebb számban Dobrudzsa területén élők.

Dobrudzsa török eredetű népcsoportjainak különféle vizsgálatairól csak szórványos adataink vannak. A terület tájékozódó néprajzi felmérését Györffy István végezte el 1916-ban. Munkájának nagy érdeme az a néprajzi térkép, amelyen jelöli — más népcsoportokéval együtt — a török etnikum szállásterületeit. Henkey Gyula a Rusze-környéki tatárok antropológiai vizsgálatát végezte 1970-ben. Bár nem tudományos igényű, mégis fontos megemlítenünk Kiss J. Botond a Duna-deltáról írott útikönyvét, amelyben közöl néhány, ma is élő népszokást, egyúttal felhívja a

kutatók figyelmét a hagyományokban gazdag területre, amelyről gyűjtés és publikációk hiányában mindeddig keveset tudunk. Ezért is örvendetes — bár gyűjtőkörzete csupán a Romániához tartozó Észak-Dobruzsza — a Kriterion Kiadó gondozásában 1981-ben megjelent Bülbül sesi (Csalogányének) című folklórgyűjtemény, amelyből alábbi válogatásunk való.

Szólások, közmondások

Adam ahhabından bellidir.
Adamak kolay, ödemek güçtür.
Adam iş başında belli olur.
Akil yaşıta değil, baştadır.

Araba ile tavşan avlanmaz.
Ari bal alacak çiçeği bilir.

At ölür meydan kalır,
yiğit ölür san kalır.
At ile eşek bir değil.
Aç ölmez güzü kararır.

Aç kilica sarilir.
Aç kurt arslana saldirir.
Aç tavuk kendini buğday
ambasında görür.
Adamak ile mal tükenmez.
Adam adama lâzim olur.
Adam adamı bir kere aldatır.
Adami kukla gibi oynatır.

Adım çıktı dokuza, inmez sekize.

Aradiğini buldu.
Arasında dağlar var.
Arasında karlı dağlar var.
Arayan mevlâsini da bulur,
belâsini da bulur.
Artık mal göz çıkarmaz.
Ard ayağıyla kulağını kaşır.
Ardında yüz köpek havlamayan
kurt, kurt sayılmaz.
Arslan ağzından şeker alalmaz.

Arslan postunda yakisir.
Arslan yatağında yiğit cagında.

Arkasi yere gelmez.
Armut ağacından uzak düşmez.
Armut piş ağzıma düş.

Armudun iyisini dağda ayi yer.

Barátjáról ismerni meg az embert.
Ígéret könnyű, megtartani nehéz.
Munka közben ismerni meg az embert.
Nem biztos, hogy okos az, ki sokat
gondolkodik.
Kocsival nem lehet nyúlra vadászni.
A darázs tudja, hogy melyik virágra
szálljon.
Ló elpusztul, helye üres marad,
a hős után dicsősége marad.
Ló és szamár nem ugyanaz.
Éhes ember nem hal meg, csak a szeme
homályosul.
Aki éhes, kardot ránt.
Éhes farkas oroszlánra is támad.
Éhes tyúk búzával telt magtárban
hiszi magát.
Ígérettel a birtok még nem merül ki.
A jó emberhez mindenki ragaszkodik.
Ember embert csak egyszer áztat.
Némely embert úgy mozgatnak, mint
a bábot.
Akinek kilenc neve van, nem lehet
jó ember.
Ki keres, talál.
Az embereket hegyek választják el.
Az emberek közt havas hegyek vannak.
Jót keres jót talál, rosszat keres,
azt talál.
Végre vagyont lát, nem ereszti.
Hátsó lábak vakarják a fület.
Amelyik farkas mögött nem ugat
száz kutya, nem igazi farkas.
Az oroszlán szájából nem lehet kivenni
a cukrot.
Az oroszlán bőrébe illik.
Az oroszlán a saját vackában, a vitéz
a maga korában erős.
Őt nem lehet legyőzni.
A körte nem esik messze a fájától.
A főtt körtét várja, hogy a szájába
essék.
A legédesebb körtét a medve eszi.

Ari kovani gibi işler.
Ari gibi sokar.
Az olsun, uz olsun.
Az çağa tabidir.
Az söyler, uz söyler.
Az veren çok yalvarır.
Az veren candan, çok veren maldan verir.

Azıcık aşım belâsiz başım.
Aşagğı tükürsem sakalim,
yukari tükürsem biyiğim.
Ağaca balta vurmuşlar, sapi bendedir demiş.
Agaç yas eğilir.
Ağzından çıkani kulağı işitmez.
Ağzi açık ayran delisi.
Ağzi kara.
Ağzi kulaklarına varır.
Ağzi ile kus, tutsa yine bilinmez.

Ağzinin suyu akti.
Ağzini ölçüsünü aldi.
Ağzinin kasigi degildir.
Ağzini kira açar.
Ağzi var, dili yok.
Ağladirsa Mevlâm bir gün güldürür.

Ağlamayan çocuğa meme verilmez.

Akar su pislik tutmaz.
Ak akça kara gün için.
Ak ile karyi seçti.
Akça adama akil öğretir.

Akintiya kürek çeker.
Akacak kan damarda durmaz.

Anlayana sivri sinek sazdir,
anlamayana davul zurna azdir.

Al malini gör hayirini.

Alet işler el ögünür.
Altin ismi bakir oldu.
Altin eli bıçak kesmez.
Altin anahtar kale kapilarini açar.

Altin pas tutmaz.
Altinin kiymetini sarraf bilir.

Altini sarrafa sor, cevahiri kuyumcuya.

Olyan, akâr a méhkaptâr.
Szúr, mint a darázs.
Kevés legyen, de jó legyen.
A többség mindig felülkerekedik.
Keveset beszél, de jól beszél!
Keveset ad, de sokat vár.
Ki sokat ad a vagonából, keveset a lelkéből.

Kevés az élelmem, de nincs gondom.
Ha lefelé köpök, a szakállamat,
ha felfelé, a bajszomat éri.
A fát is **baltával vágják**, pedig
a balta nyele fából való.
Fiatal fa jobban hajlik.
A saját hangját sem hallja.
Bolondot csinál magából.
Csak magát látja.
Saját fülére hallgat.
Nem ismeri magát, mint rab madár
a szabadságot.

Csak magának merit-vizet.
Nehéz, mint a titok súlya.
Titkot nem kell feszegetni.
Sejtelmes, mint a mező titka.
Szája van, nyelve nincs.
Az Isten, ha egyik nap ríkát, más-
nap vigasztal.

Akarata ellenére senki sem kényszeríthető semmire.

A folyóvíz szennyet is hord.
Inséges időre kell gyűjteni.
Jó és rossz között különbséget tesz.
A pénz arra kényszeríti az embert,
hogy az eszét használja.

Rossz irányba evez.
Ha a végzet úgy hozza, a vérnek folynia kell.

Az érzékeny embernek szűnyog dön-
gése is koncert, az érzéketlen a dobra
sem hallgat.

Haszontalanul áruval a boltos fogla-
latoskodjon.

A jó szerszámot a kéz dicséri.
Arany és réz hasonló fényt ad.
Aranykezet bicska sem vág el.
Éhes ember aranykulcsot lel a kapu-
ban.

Az aranyat a rozsda sem fogja.
Az arany értékét csak az aranyműves tudja.

Aranyat aranyműves, drágakövet ékszerész vállal.

Alismis kudurmistan beter.

Ana baba günü.

Anasından emdiği süt burnundan
geldi.

Anasina bak kicini al.

Anasini ağlattı.

Ayğinin altına karpuz kabugu koydu.

Baba bilgisiyle adam, adam olmaz.

Babasinin canına rahmet.

Babasinin hayirli evlâdi.

Babasına hayiri olmayanın kime
hayiri olur?

Babasını kuduz dalamış; oğlunu
yılan yalamış.

Babası oğluna bir bağ bağışlamış,
sonra oğlu babasına bir salkım üzüm
vermemiş.

Baş başa vermeyince taş yerden
kalkmaz.

Baş bostanda bitmez.

Başında değirmen taşı dönse
umursamaz.

Başında kavak yeli eser.

Beşinde kavak yeli eser.

Baş nereye giderse ayak ta oraya
gider.

Başına buyruk.

Başına devlet kusu konmuş...

Başını taştan taş vurdu.

Başını kaşımaya vakti yok.

Başını meydana koydu!

Baş gelmeyince bilinmez.

Başı, gözü sadakası!

Başı göğe değdi.

Baştığı yerde ot bitmez.

Basma kalıp.

Bağrina taş bastı.

Bağlı arslandan tavşanlar bile
korkmaz.

Bal alacak çiçeği bulur.

Bal tutan parmağını yalar.

Baltayı taş vurdu.

Balık baştan kokar.

Balık gibi birbirini yer.

Bal yapmaz, ariya benzer.

Bali olan bal yemez mi?

Baykuşun kismetini ayağına gelir.

A szokás hatalma veszélyesebb, mint
a hirtelen jött veszettség.

Anya, apa együtt alkotnak egészet.

Sokat szenvedett.

Nézd meg az anyját, vedd el a lányát.

Anyaszomorító.

Görögdinnyét tesz a lába alá, hogy
csússzon (haladjon).

Nem elég csak apától tanulni.

Roszzat tesz, hogy apja lelke a
sírhátában se nyugodjon.

Apának áldott a gyermeke.

Ha apjának nem, kinek lesz hasznára?

Apjának veszett ága, fiának kígyó-
marása volt.

Apa a fiának egy egész szőlőskertet,
fiú az apjának egy fűrt szőlőt sem
ad.

Fej fejet nem ad, kő helyéről nem
mozdul.

Az ész nem a kertben terem.

Fejében malomkő súlyú gondolatot
forogat.

Üres a feje, mint egy zacskó.

Fejében nyírfa szele támad. (Zavart.)

Amerre a fej fordul, arra tart a láb
is.

\ fej parancsol.

Fejére isteni madár szállt...

Kőfejet csak kővel lehet betörni.

Nincs idő a fejkvárásra.

Az esze tokja!

A rosszat csak az tudhatja, ki volt
már benne.

Fejet, szemet, húséget!

Fenn hordja a fejét.

A nyomás helyén a fű is elhal.

Nyomot hagy.

Hozzá tartozik, mint kőhöz a nyoma.

Kötött orozslántól a nyulak sem
félnek.

Virágot talál, mézet nyer.

Mézes markát nyalogatja.

Baltával veri a követ.

Fejétől bűzlik a hal.

Egymást eszik, mint a halak.

Nem mézet készít, de hasonló a
méhhez.

Lehet-e mézet mézzel enni?

Könnyen jön, mint bagoly lába elé a
szerencse.

Bahtim olaydi annemden kiz
dogmazdim.
Bahşış atin dişine bakilmaz.
Bedduadan korkmayan belâsina uğrar.
Besle kargayi gözünü oysun.

Besmelesiz işe şeytan karisir.

Beş parmak bir değıl.
Başkasinin sözünden ziyade kendi
gözüne inan.
Bana göre hava hoş!
Beylik çeşmeden su içme.
Beğemmiyen kizini vermesin.
Bir olur da at ta bulunur eşek te.
Bir adamin adi çıkmantansa cani
cikmak daha hayirlidir.
Bir ok ile iki kuş vurulmaz.

Bir ayağı cukurda.
Bir baba dokuz oğlu besler, dokuz
oğul bir babayi besleyemez.
Bir baş nereye olsa siğar.
Bir başa bir göz yeter.
Bir çiçekle yaz olmaz.

Bir çuval inciri boketti.
Bir dalda durmaz.
Bir deliği olan fare çabuk tutulur.

Bir sürüye bir çoban.
Bir sözü bir sözüne uymaz.
Bir suçla adair asilmaz.

Bir taşla iki kuş vurulmaz.

Bir fincan kahvenin kirk yil hatiri
vardir.
Bir kaşık suyun içinde boğmak ister.
Bir korkak bir orduyu bozar.

Bir kulağından girir, birinden çıkar.
Bir koyundan iki deri alınmaz.

Bir gemide iki kaptan olmaz.
Bir gemiyi iki reis batirir.
Bir kötünün yedi mahalleye zarari
vardir.

Bir gözüm ağladiysa bir gözüm güldü.
Bir günlük beylik beylikdir.

Bir müslümana bir kari lâzım!
Bir müşteri için dükân açilmaz.

Ha jó sorsom lett volna, nem lánynak
születek.

Ajándék lónak ne nézd a fogát.
Átoktól tart, bajt kever.

Varjú a szemedet kívájja, hiába
etted.

Ha nem imádkozol munka előtt, a
sátán közbelép.

Öt egyforma ujj sincs.

Ki más szavára ad, maga kárát
látja.

Nekem mindegy!

Tiszta kútból kell a vizet inni.

Örömmel kell a lányt adni.

Ha ló nincs, jó a szamar is.

Az ember inkább haljon meg, csak
rossz hírét ne keltsék.

Egy nyállal két madarat löni nem
lehet.

Úgy él, hogy egyik lába a sírban van.

Egy apa kilenc fiút is felnevel, kilenc
fiú egy apát **nem tart el**.

Az ember bárhol megél.

Egy fejre egy szem is elég lenne.

Van virág, mely csak egy nyáron át
virít.

Egy zsák fűgét pusztított.

Egy ágon nem áll meg.

Egeret csak a lyuknál lehet gyorsan
fogni.

Egy nyárra **elég egy pásztor**.

Egy szóból kettőt hall.

Egy bűn miatt még nem kell elítélni
az embert.

Egy kővel két madarat nem lehet
lecsapni.

Egy kávéscsészébe negyvenév emléke
van.

Egy kanál vízben megfojtaná.

Egy gyáva ember miatt egy egész
hadsereg lehet az.

Egyik fülén bemegey, a másikon kijön.

Egy birkáról két bőrt nem lehet le-
húzni.

Egy hajón két kapitány nem lehet.

Egy hajót két kapitány nem visz előre.

Egy rossz ember hét városnak is kárt
tehet.

Egyik szemem sír, a másík nevet.

Egy napig tartó gazdagság egy napig
is jó.

Egy muzulmánakk egy nő is elég!

Egy vevőért a bolt nem nyit ki.

Bir yiğit kirk yilda meydana gelir.

Biyiğini balta kesmez.

Bin işit bir söyle.

Bin taşa bir borş ödemez.

Bin nasihattan bir musibet iyidir.

Borçtan korkan kapisini geniş açmaz.

Borçsuz adam yoksul bey'den iyidir.

Borçlu ölmez benzi sararır.

Borçlu suçlu durur.

Borçlunun duacısı alacaktır.

Borç vermekle, yol gitmekle biter.

Bostan korkuluğu!

Boşboğazlık karin doyumaz.

Boş çuval dik durmaz.

Boş torba ile at tutulmaz.

Boş laf karin doyumaz.

Boşa koysan dolmaz, doluya koysan almaz.

Bol bol yiyen, bol bol bakar.

Boyuna göre biçilmiş kaftan.

Boyunu uzun beyni boş; tut kolundan çift'e kos.

Burnunu şişirir.

Burnu büyüdü!

Bugünkü işi yarına bırakma.

Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir.

Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir.

Böyle baş, böyle tıras.

Bülbüle kafes zindandır.

Bülbülü altın kafese koymuşlar, ha vatanım demis.

Büyük başın büyük ağrısı.

Büyük balık küçük balığı yer.

Büyük söyleme başına gelir.

Büyük lokma yut, büyük söz söyleme!

Büyüklik Tanriya yakısır.

Cami yikisla da mihrabi yerindedir.

Can boğazdan gelir.

Can çekişmektense ölmek iyidir.

Can çıkmadan huy çıkmaz.

Minden negyven évben születik egy bátor ember.

Van, akinek a bajsztát sem lehet bal-tával elvágni.

Egy szavára ezrek mozdulnak.

Egy adósságot ezer gonddal nem lehet letudni.

Ezer tanácstól jobb egy rossz, de biztos valami.

Adósságtól való félelmében a kapuját sem meri kinyitni.

Adósság nélkül az ember úrnak érzi magát.

Az adósságtól olyan az ember, mint a haldokló.

Az adósságot bűn tetézi.

Adósnak imádság a hitelezője.

Az adósságot fizetni kell, előle ki-térni nem lehet.

Madárijesztő!

Körgó gyomrot üres beszéddel meg-tölteni nem lehet.

Üres zsák nem áll egyenesen.

A ló sem vesz fel üres abrakostarisz-nyát.

Üres beszéddel nem lehet jóllakni.

Ahol sok van, onnan kell elvenni.

Bőséges élelem, elégedett tekintet.
(A jóllakottság nem szül gondolatokat.)

A nyak szabja meg a kaftán tartását.

Hosszú nyakat, üres agyat, páros szá-mú kosszarvakat — bárki láthat.

Prüszköl — valami ellen.

Nagyorrú!

E napi munkát ne halassz holnapra.

Jobb ma egy tyúk a holnapi libánál.

Jobb ma egy tojás, mint holnap egy tyúk.

Ilyen fejhez ilyen fazon illik.

Csalogánynak börtöne a kalitka.

A csalogány aranykalitkából is sza-badság után vágyik.

Nagy fejnek nagy a bánata.

A nagy hal megeszi a kicsit.

Bárkivel előfordul, hogy nagyot mond.

Nagy falatot lenyeld, nagy szót ki ne, mond!

Istennek tetsző.

Ha összeomlik is a mecset, az imafülke a helyén marad.

A lélek torkából jövő.

Jobb a halál, mint a lélek háborgása.

A jellem kiúttalansága a lélek halála.

Can kulađı ile dinler.
Cahile söz anlatmak deveye hendek
atlatmaktan zordur.
Cehenneme girse yüzü kızarmaz.

Cehenneme giden yoldaş arar.
Cin ile şeyten bir değıldir.
Cin çarpmışa döndü.
Cin gibi akili var.
Cümlemizin girecegi kara toprak.
Çabuk parlayan çabuk söner.
Çalışmak ibadetin yarısıdır.
Çalışmakla her iş biter.
Çalgi oyun düğüne yaraşır.
Çalma elin kapisini, calirlar kapini.

Çam ağacı gibi up uzun.
Çamura bat ta kalbine.

Çatal kazık yere çakilmaz.

Çekirdekten yetişme.
Çikmadik canda ümit var.
Çirkefe taş atma.
Çingene çalar, kürt oynar.
Çoban çorabini kendi örür.
Çobansız sürü olmaz.
Çobansız koyunu kurt yer.
Çocuktan al haberi.
Çocuk düşe kalka büyür.
Çoğu gitti azi kaldı.
Çok çabalayan çok yorulur.
Çok sövme arsız olur, az verme hirsiz
olur.
Çok karınca deveyi öldürür.
Çok koyunu çok kuzusu olur.
Çok gülen, sok ağlar.
Çok luğa taş atılmaz.
Çok laf baş ağırtır.
Çok zarar, az karar.
Çok lakirdi para etmez.
Çok veren maldan, az veren candan.

Çok yasayan bilmez, çok gezen bilir.

Çürük bina temel tutmaz.
fundamentum.

Çürük tahtaya basma.
Çürük merdivenle dama çikilmaz.

Damla damla göl olur.
Dert ortağı.

A lelke megérzi.
Ostoba söz magyarázni, teveugrást
várni — hasztalan.
A pokol tüze sem tudná pirítani az
arcát.
A pokolbamenő útitársat keres.
Dzsin és ördög nem ugyanaz.
Olyan lett, mint akit dzsin ütött.
Esze van, mint a dzsineknek.
Mindannyian fekete földbe jutunk.
Hirtelen kelt fény hamar kialszik.
Dolgozni, fél imádság.
Gyors munkának hamar itt a vége.
Csak lakodalomhoz illik zenebona.
Ne kopogtass más kapuján, a tieden is
kopoghatnak.

Sudár, mint a fenyőfa.
Sárba süllyedj, csak utána nézd a
szívet.
Ágas-bogas cölöpöt nem lehet földbe
verni.

Magtól elérni.
Az ember míg él, remél.
Ne dobj követ a sárba.
Cigány lop, kurd táncol.
A pásztor saját bocskorát varrja.
Nyáj nem lehet pásztor nélkül.
Örízetlen bárányra farkas les.
Gyerek-hozta hír.
Úgy nő a gyerek, hogy esik-bukik.
A nagyján már túl van.
Sok igyekezet, nagy fáradság.
Káromkodótól és tolvajtól kevés ha-
szon várható.
Sok hangya tevét győz.
Sok birkának sok báránya lehet.
Sok nevetésnek sírás a vége.
Tömegre nem kell követ vetni.
Sok fecsegéstől zúg a fej.
Zúrzavar kevés haszonnal jár.
Sok fecsegésből kevés a haszon.
Sokat ad a vagyonából, keveset a
lelkéből.

Nem az tud sokat, ki hosszú életű,
hanem aki sokat jár-kel.

Rozzant épület alatt hiába erős a

Korhadt lécs hamar eltörik.
Korhadt lépcsőn nem lehet a tetőre
menni.

Csepeg, csepeg, míg tó nem lesz.
Bánat közepedte.

Dertsiz kul olmaz.
Deniz suyu ne içilir ne geçilir.
Denize düşen yilana sarilir.

Denize su götürür.
Etekleri islik çalir.
Etekleri tutuştu.
Eti benin meydana çık.
Er ölür adi kalir.
Eski hamam eski tas.
Eski dost düşman olmaz.
Eski süpürgeyi dama atarlar.
Esekarisi gibi bal yapmaz.
Eşekten düşmek attan düşmekten
tehlikelidir.
Eşeğin semeri kendine yük olmaz.
Eşeğin kuyruğu gibi ne uzar ne kisalir.

Eşeğini iyi bağla, sonra Tanriya
ismarla!
Ekinci yağmur ister, kiremitçi kurak.

Ekinci yağmur ister, yolcu kervan.

Eğri otur, doğru söyle.
Eğilen baş, kesilmez.
El ağzi ile kuş tutulmaz.

El elden üstündür.
El eliyle yılan tutar.

El ali yavar; iki el yüzü yuvar.
El uzatılan yere ayak uzatılmaz.

El için ağlayan gözsüz kalir.
Elden cikan ele girmez.

Ritka, mint a bánat nélküli szolgál.
A tengert is a forrás vize táplálja.
Ki tengerbe esik, a kígyóba is ka-
paszkodik.
A tenger vize mindent elnyel.
Ring a szoknya alja!
Alágyújt a szoknyájának.
A bátor emberre mindenki figyel.
A hős halála után neve fennmarad.
Régi fürdő, régi bögre.
Régi barátból nem válik ellenség.
Régi seprút tetőre dobnak.
Darázs mézet nem csinál.
Szamár hátáról veszélyesebb leesni,
mint a lóéról.
Szamárnak a nyereg nem nehéz.
A szamár farka se nem rövid, se nem
hosszú.
Szamárnak jó kötele, utána Isten
áldja!
A szántó-vető esőre, a fazekas (csere-
pes) szárazságra vágyik.
Úgy vágyik az esőre, mint utazó a
karavánra.
Ferdén ülj, de igazat szólj.
Ki fejet hajt, nem veszik a fejét.
Idegen szájával nem lehet madarat
fogni.
Kéz a kéztől válik jobbá.
Idegen kezével csak kígyót lehet
fogni.
Kéz kezét, két kéz arcot mos.
Ahová a kezem teszem, nem nyújtom
a lábam.
Ki idegenért sír, elveszíti szemevilágát.
Mi kimegy a kézből, vissza nem jön
többé.

NÉPDALOK

Oğlan oğlan

Oğlan oğlan ne güzel oğlan
Elim sana yastık
Saçlarım yorgan
Ne güzel oğlan, yalabuk çoban

Oğlan oğlan ne güzel oğlan
Oğlan oğlan ne güzel oğlan
Seviyorum seni gel yanima
Ne güzel oğlan yalabuk, çoban

Baygın bakişin yakti beni
Baygın bakişin yakti beni
Derdinden ölüyorum gel yanima
Gel sen bana, gel yanima

Oğlan oğlan kalk gidelim
Oğlan oğlan kalk gidelim
Cigarannan fenerini yak gidelim
Ne güzel oğlan yalabuk çoban
Cigarannan fenerini yak gidelim
Ne güzel oğlan yalabuk çoban

Dobruca

Ey Dobruca, şanlı vatai ...
Canlar sana olsun feda

Dobruca evlâdiyiz,
Millete şan veririz,
Vatana can veririz.

Millet bugün kurban sana
Şanlı vatan binler yaşa!

Kanaryam

Benim tatlı kanaryam
Sana ben hiç doyalmam
Severim candan seni
Benim güzel kanaryam

Ay bülbülüm bülbülüm
Benim sensin bir gülüm
Açılsın koklayalım
Benim güzel kanaryam

Bülbül

Uçma da bülbül, konma da bülbül
Dalım var benim
Ince de belli, kara da kaşlı
Yârim var benim

Uçma da bülbül, konma da bülbül
Kiraz dalına
Ben yârimi vermezim
Dünya malına.

Legény, legény

Legény, legény, te szép legény
Kezem legyen párnád
Hajam a paplanod
Hej legény, gyönyörű pásztorom

Legény, legény, te szép legény
Legény, legény, te szép legény
Szeretlek, jöjj félre hát
Hej legény, gyönyörű pásztorom

Alélt pillantásod lángra gyújt
Alélt pillantásod lángra gyújt
Óledtől meghalok, jöjj félre
Jöjj hozzám, jöjj gyönyörűm

Legény, legény engem ölelj
Legény, legény engem ölelj
Parazsaddal gyújtsd meg lámpád, jöjj
Te szép legény, gyönyörű pásztorom
Parazsaddal gyújtsd meg lámpád, jöjj
Hej legény, gyönyörű pásztorom.

Dobrudzsa

Hej Dobrudzsa, dicső haza
A te lelkeid ritkán áldoznak

Dobrudzsa gyermekei vagyunk,
Népének dicsőséget,
Hazának lelket adunk.

Néped ma áldoz neked
Dicső haza, sokáig élj!

Csalogányom

Olyan édes csalogányom
Nem lehet véle betelnem
Örömmel tölti el lelkem
Az én szép csalogányom

Hej madárkám, madárkám
Illatozón nyíló
Egyetlen rózsám
Szépséges madárkám

Csalogány

Ne is szállj el madaram, ne is szállj el
Az én ágam vár
Karcú derekú, fekete szemöldökű
Kedvesemre vár

Ne is szállj el madaram, ne is szállj el
Cseresznye ágára
Kedvesemet nem adnám e
Világnak kincséért

Yüksek minare

Yüksek minare
Kaşlerin kare
Efkârımdan çaldırayım
Kemane, dare

Yüksek minare
Merdiveni yok
Benim dilber yârim gibi
Hiç bir yerde yok

Magos torony

Magos torony
Szemöldököd fve
Gondolatban, mint
Kicsiny hegedűn, játszom vele

Magos torony
Lépcsője nincs
Az én bájos kedvesemnek
Földön párja nincs

TALÁLÓSKÉRDÉSEK

Aksaray ortasında
Sari papaz oturur
— *Yumurta* —

—Allah yapa yapisini
Demir açar kapisini
— *Karpuz* —

Alçak uçar
Beyaz beyaz açar
— *Degirmen* —

Alti cehennem
Üstü cehennem
Ortasi cennet
— *Ates böceği* —

Aldir onun tepesi
Yeşildir hem cübbesi
Kara kara küpesi
— *Karpuz* —

Ağaca çıkar adam değil
Boynuzu var öküz değil
Yazi yazar kâtip değil
— *Salyangoz* —

Alçacik katir
Yüklenir bakir
— *Sacayak* —

Asagi iner güle güle
Yukari cikar aglaya aglaya
— *Su kovasi* —

Ayva gibi saridir
Elma gibi suludur
— *Portakal* —

Alti kaya üstü kaya
İçinde sari maya
— *Yumurta* —

Tengelye közepén
Sárga pap lakik
— *Tojás* —

Istenteremtette a vár
Vasra éhes kapuja
— *Görögdinnye* —

Fehér vitorlájá
Alacsonyán száll
— *Malom* —

Alul égő pokol
Felül égő pokol
Közöttük a paradicsom
— *A tűz fészke* —

Belül vörös kupolája
Kívül zöld a palástja
Fekete a kockája
— *Görögdinnye* —

Fára mászik, nem ember
Szarva van, de nem ökör
Könyve sincsen, mégis ír
— *Csiga* —

Réztornyok alatt
Alacsony öszvér áll
— *Lábfej* —

Lefelé megy, vígan köszön
Felfelé megy, sírva nyög
— *A gémeskút vedre* —

Sárga, mint a Hold
Lédús, mint az alma
— *Narancs* —

Alul kemény, felül kemény
Belsejében sárga lepény
— *Tojás* —

Altmiş para	Kicsiny volt
Yetmiş para	Felnőtt lett
Sapi uzun	Magányában
Kendi kara	Feketedett
— <i>Vişne</i> —	— <i>Meggy</i> —
Alti tahta	Alul deszka
Üstü tahta	Felül deszka
İçinde bir	Közepében
Sari softa	Sárga szoba
— <i>Badem</i> —	— <i>Mandula</i> —
Alti kardes birbirini kovalar	Hat testvér egy vödörben
— <i>Yıldiz</i> —	— <i>Csillag</i> —
Alçacık boylu	Alacsony termetű
Kadife donlu	Bársony gatyájú
— <i>Patlican</i> —	— <i>Padlizsán</i> —
Ateşe girer yanmaz	Tüzet ád, de nem lángol
Suya düşer islanmaz	Vizet fogyaszt, nem kortyol
— <i>Güneş</i> —	— <i>Nap</i> —
Altin saat	Hány aranyat ér
Suya batmaz	Illatos nedve
— <i>Zeytinyagi</i> —	— <i>Olaj</i> —
Alti su	Nedve felett
Üstü ateş	Láng lebeg
— <i>Lámba</i> —	— <i>Lámpa, vagy mácses</i> —
Alti süttürüçerim	Szép, mint selymes mező
Üstü çayir biçerim	Mélyén tűz lobog, belőle
Ortasi cennet	Tej fröccsen elő
— <i>Koyun</i> —	— <i>Mell</i> —
Bilmece bildirmece	Keresem, de nem lelem
El üstünde kaydirmaca	Kezem elől elinal
— <i>Sabun</i> —	— <i>Szappan</i> —
Birinin baltasi yok	Se baltája,
Biçkisi yok ev yapar	Se bicskája, mégis házat épít
— <i>Örümcek</i> —	— <i>Pók</i> —
Beş kardes bir ev yapar	Öt testvér bír egy házat
— <i>Corap civisi</i> —	— <i>Zokni</i> —
Beç dal beş çiçek	Öt ágon öt virág
— <i>Parmaklara tirnaklar</i> —	— <i>Az ujjak és a körmök</i> —
Bir taş attim cayira	Réten talált csiszolt kő
Sevki vurdu bayira	Kedves annak, ki belenez
— <i>Ayna</i> —	— <i>Tükör</i> —

IRODALOM

1. Györffy István: Dobrudzsa. Bpest, 1916.
2. Henkey Gyula: Rusze-környéki tatárok embertani vizsgálatá = Studia Historika Antropologica (Antropologia Hungarica) Bpest. 1972.
3. Kakuk Zsuzsa: Régi török népek irodalmának kistükré. Bpest. 1985.
4. Kiss J. Botond: A Delta könyve Kriterion, Bukarest, 1970.
5. Bülbül sesi (Hazirlayan: Mehmet Ali Ekrem) Kriterion, Bukarest. 1981.

